

seria de autor

ALEXANDRU
LASCAROV-MOLDOVANU

Mamina

Tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2015

Cuprins

<i>Prefață</i> (Livia Ciupercă)	7
Partea întâi	
I. Irinuca	15
II. Gara mică din câmpie.....	22
III. O cântare de demult	30
IV. Zorii celui de-al patrulea	39
V. „Inseparabili”	48
VI. Nenea Ghi și moș Vasile	57
Partea a doua	
I. Irinel	69
II. Sub alt cer	78
III. Urcușul muntelui	87
IV. Gri	112
V. Spre vârfuri	117
VI. Rob fericit	122
VII. Noapte de vară	129
VIII. „We are seven”	134
Partea a treia	
La țărnul oceanului tainic se află uneori flori și zâmbete	141

Prefață

În fructuoasa-i viață, Alexandru Lascarov-Moldovanu (1885-1971), s-a remarcat printr-o activitate bogată ca jurist (îndeplinind diverse funcții administrative), o amplă activitate didactică (profesor, mentor, autor de manuale școlare), o diversitate de preocupări în plan cultural. Dacă în perioada interbelică era cunoscut și apreciat scriitor, publicist și traducător, în postbelic, o tăcere vinovată s-a așezat asupra-i. După 1945, toate scrierile sale rămân în manuscris, conservate în mai multe arhive din țară. Din vasta creație literară, impresionant rămâne elogiul familiei creștine, temă predilectă, oglindită atât în proza scurtă, cât mai ales în literatura de amplă respirație, din care se cuvine a aminti, în primul rând, romanele: *Biserica năruită* (1932), *Mamina* (1934), *Întoarcerea lui Andrei Pătrașcu* (1936), *Tătunu* (1937) și manuscrisul *Fiul risipitor*.

Pentru cititorul mileniului al treilea (bombardat cu emisiuni, filme, reportaje, scrieri, plus subtile alte manifestări), aflat într-o totală libertate de gândire și de acțiune, apropierea de naratologia lui Lascarov-Moldovanu nu poate avea decât un rol benefic, chiar terapeutic. Indiferent de vârstă sau pregătire profesională, prezumtivul cititor va avea bucuria reconstituirii unui timp - care nu este, totuși, de poveste. Prin lectură, vom pătrunde într-un univers în care virtuțile teologice și cele morale înnobilează ființa. Scrierile lui Al. Lascarov-Moldovanu au darul să limpezească

și să liniștească, vizibil, mințile secularizate ale prezentului. Sunt romane de o profundă vibrație sufletească. Ele înfățișează frumusețea morală a căminului creștin românesc tradițional, implantarea unor principii de morală creștină, de respect care s-ar dori nu doar conservate în paginile unor istorii literare, ci ar trebui preluate, ca model, în viața noastră de astăzi – și de totdeauna. Toate organismele de cultură, școala și biserica ar merita să-și înfrățească forțele în promovarea adevăratelor valori morale, în cultul pentru familia creștină, cea tradițional românească.

Deși au o temă majoră comună, fiecare dintre romanele editate ale lui Al. Lascarov-Moldovanu se evidențiază prin subtile trăsături specifice. În *Biserica năruită* (1932) recunoaștem acel „*patriarhalism fermecător*”, în care introspecția înflorește într-o romantică poveste de dragoste, încorsetată de un prolog afectat de „*candelele amintirilor*” și un epilog care se adâncește-n regrete, în năruirea tuturor viselor și idealurilor clădite cu migală... Suferința care sfințește este specifică romanului *Întoarcerea lui Andrei Pătrașcu* (1936), iar zbulciumul lăuntric care încolăcește ființa caracterizează romanul *Tătunu* (1937).

În *Mamina* (1934), însă, descoperim pledoaria-omagiu femeii-mamă, devotată soție, „*străjer de veghe al casei ei*”, protector, sfătuitoare, confident; ființă blajină, calmă și înțeleaptă. Mediul țărănesc, patriarhal, se dovedește singurul capabil să păstreze, neîntinat, unitatea și verticalitatea familiei, credința și cultul pământului. Fără cosmetizări. Fără efuziuni sămănătoriste. Soții Ian și Irinuca vor cunoaște iubirea, nașterea pruncilor, febra emoțiilor familiale, dar și vitregiile vieții, suferința, războiul, lipsurile, primejdiile, moartea.

E adevărat, uneori, „*timpul își pierde înțelesul...*” și nicio dată nu vom putea evita „*apusurile de soare triste...*” Important este a conștientiza că după nori și furtună va răsări și soarele.

Ceea ce nu s-ar cuveni să apună vreodată în ființa noastră este soarele credinței. Acesta este mesajul scriitorului Alexandru Lascarov-Moldovanu.

Livia Ciupercă

I

Irinuca

Dimineață de vară. Nu e încă prea cald. Pe cărări aeriene, răcoarea vagabondează, ajutată de briza ușoară care vine din depărtări. Aleea nemăsurat de largă a grădinii publice, bine pietruită și având pe margini copaci înalți și stufoși, pornește de la intrare și se pierde spre deschiderea văzduhului albastru, ca și cum s-ar vărsa într-un abis. La capătul ei se află râpa prăpăstioasă, de unde privirea se pierde pe oglinda lucie a lacului cu înfățișări de mare. Un abur străveziu, ca o maramă diafană, plutește peste tremurata față a apei. Bărci mici, ca niște bondari, punctează întinderea lichidă, iar lumina solară, căzând în puzderii aurii și argintii pe ele, le dă, la răstimpuri, răsfrângeri luminoase, aici ascunzându-le vederii, aici arătându-le în scânteieri repezi. Departe, abia conturată, o faleză fuge fără oprire în jocuri estompate de linii frânte. Ochiul nu prinde locul unde se sfârșește linia malului lacului, care se pierde în ceața alburie. Deasupra, cerul e de un albastru văratic, mângâietor. În săgetări leneșe, păsări mici striază fața liniștită a văzduhului, undeva șuieră o locomotivă, pe-o bancă din margine dormitează un bătrân...

„E atâta tinerețe în aer...” – gândul acesta crește ca o floare de lumină în mintea fetiței, care stă de-un sfert de ceas pe banca singuratică din grădină, privind, ca într-o aiurare, jocurile luminii pe fața de aur lichid a lacului.

Atâta bucurie năvălește în inima cuprinsă de uimire, încât pleoapele se zbat speriate, iar pieptul se umflă, asfixiat de năvală.

Îmbrăcată cu o rochie ușoară, de stofă albă, căzându-i până la călcâie (pentru întâia dată i se îngăduie o rochie atât de lungă), puțin desfăcută la gât, cu pelerinuțe mici la umeri, pe cap o imensă pălărie de pai, care-i umbrește fața surâzătoare, iar pantofii de lac negru abia arătându-și vârfurile, de sub marginea plisată a rochiei, înaltă și ușor împlinită, fata are ochii de un verde intens bătând în ape negre și privește lumea cu o curiozitate naivă, ca și cum atunci i s-ar descoperi frumusețile ei. Ține în mână o pereche de mănuși albe, pe care, fără voie, le lovește încet de mâna cealaltă, în joc distrat.

Irinuca.

Venise cu o zi mai înainte de la țară, cu mătușa Keti, sora tatălui ei. Plecaseră la oraș sub cuvânt că *trebuie* să cumpere unele lucruri. Pricina era însă alta, ascunsă, și uimitor de neașteptată.

Cu o săptămână mai înainte, în liniștea traiului de la țară, în pașnica monotonie a zilei, a venit, dintr-odată, pe neașteptate, un vârtej de tulburare. Irinuca nu avea mamă demult. Trăia numai în tovărășia tatălui bun, dar tăcut și trist, și a mătușii Keti. Și mai ales cu gândurile ei. Acolo, în vastele ținuturi albe, Irinuca își petrecea avântatele cavalcade ale închipuirii. Stătea pe cerdacul larg care privea valea prelungită până în parapetul aproape negru al dealului din față și, lucrând sau citind, lăsa slobod gândul. Se clădeau din nimic mirifice înfățișări ale unei vieți ce va fi. Se ștergeau și veneau altele, în trăsături largi și luminoase, ca într-o panoramă de vis. Trăită fără mamă și aproape fără familie, Irinuca năzuia spre o viață în care

să aibă pentru cine trăi, pentru ce se jertfi. Să fie mișcare, lumină, râs, veselie, și mai cu deosebire, să aibă pe cine iubi... Să dea iubire din plin, să se devoteze, să-și dăruiască sufletul întreg tuturor. Cu tremur adânc și cu o undă fierbinte de rușinare de sine se gândea la copii, la copiii ei, la copiii ce-ar putea să vină... Cum vor fi ei? O duioșie caldă îi învăluia sufletul, și cugetul i se înspăimânta ușor de neînțeleasa minune... Lucrul sau cartea îi cădea atunci din mână, și privirea i se ducea spre zările pierdute în pulberea depărtărilor. I se părea de necrezut... Pe urmă se încredința că toate sunt cu puțință. Se va arăta, neîndoielnic, într-o zi, un tânăr înalt, cu privire adâncă în ochii negri, cu părul ușor buclat, dat peste cap, cu mână puternică, dar blândă, cu mers sigur și negrăbit, cu suflet ales. Și se vor iubi. Fără îndoială. Ce s-ar putea pune împotriva? De ce n-ar putea fi așa? Și pe urmă...

Și visul neconținut aduce alte și alte întruchipări, acolo, pe cerdacul înfășurat în iederă și podidit de lumina care cade îmbelșugat din înaltul cerului.

Și iată vârtejul de tulburare... în viața Irinucăi s-a ivit Ian.

Venea din ținutul vecin, unde murise de curând tatăl său, ca să se sfătuiască cu tatăl Irinucăi asupra unor treburi de pământ. Frații nu se înțelegeau între dânșii, împărțeala nu se putea face prin bună învoială, prin urmare avea să se așeze proces.

Când, coborându-se din trăsura de țară, Ian a pus piciorul pe treapta dintâi a scării și a ridicat ochii spre cei din cerdac, Irinuca a simțit, privindu-l, că acesta este cel așteptat. L-a privit într-o fulgerare, s-a speriat de vuietul adânc ce i s-a stârnit în suflet și abia a putut să se țină pe

Cu o mlădiere de care singură nu se știa în stare, cu un ceas înainte de a pleca, i-a spus, privindu-l cuminte, drept în ochi:

- Nu vrei ca, atunci când vei pleca, să treci pe la noi și să mergem împreună la oraș? Vreau să te petrec.

Ian a privit ciudat, ca și cum Irinuca i-ar fi ghicit gândul. Îi spuse cinstit:

- Mă gândeam și eu să mai vin.

Și s-au înțeleș, de data aceasta, în taină.

Peste câteva zile se ivi o neapărată nevoie pentru un drum la oraș. Irinuca o descoperise. Nu mai erau decât două ceasuri până la plecare, când trăsura lui Ian trase la scară. Venea să-și ia rămas bun pentru o lipsă mai îndelungată. Ce întâmplare! Tocmai se pregăteau să plece și mătușa Keti cu Irinuca. Vor merge împreună. Ce plăcere... Ian și Irinuca se priveau pe furis. Da, ce întâmplare! Trăsura lui Ian va merge goală, numai cu bagajele, iar ei vor merge în trăsura Irinucăi.

Drum spre seară prin holde. Irinuca în mijloc, între mătușa Keti și Ian. Valea, rai. Cerul, străveziu și prieten.

O ușoară trâmbă de praf rămâne în urmă, ca o vagă aducere-aminte. De pe-o clină de deal se lasă, moale și ca tifelată, o frântură de cântec femeiesc ca o chemare, ca un ecou. Seara își pogoară finul borangic cenușiu și își cântă în melodii abia auzite melopeea de totdeauna. Un suspin nesfârșit, cât toată cuprinderea, se coboară dinspre înalt, picurând o nevăzută ploaie de melancolii peste țarină.

Când au ajuns? Ceva se destinde în suflet. O amărăciune pretimpurie își poartă umbrele, ca în apropierea dureroaselor despărțiri. Irinuca surâde și risipește parfulmul amar.

Și acum stă pe banca din grădina publică a orașului, privind nemărginirea bumbăcoasă a marelui lac și revăzând în minte toate amănuntele zilelor din urmă. Chemată de nenumărate ori, ele vin ca niște ființe mici, pline de prietenie, încărcate de lumină, și se așază la rând în fața Irinucăi, care le ia, le pipăie, le mângâie și le așază iarăși la loc, surâzându-le în neștire: „E atâta tinerețe!”. Gândul acesta se ridică mereu, ca un glas de buciwm peste o pajiște verde, mătăsoasă.

Irinuca se scoală de pe bancă și face câțiva pași pe aleea largă. O oboseală plăcută și o liniște serafică o fac să-și simtă sufletul și trupul ușoare și purificate.

Își șoptește: „Așa va fi”. Și iar are sentimentul că viața ei și-a luat drumul hărăzit de totdeauna. Ian i-a spus totul prin privirea lui cinstită și prin... „Prin ce?” se întrebă Irinuca. Da, este un simț nespws al sufletului, care nu minte. Nu ar putea desluși nimic, dar e tot atât de adevărat ca lumina zilei.

Cu chipul umbrit de marginea largă a pălăriei de paie, Irinuca pășește încet pe alee, cu sufletul stăpânit de fericire.

La debarcader, Dunărea își scânteiază în soare carapacea-i mișcătoare. Vine namilă sură, din depărtarea cețoasă, trece impetuoasă și nepăsătoare prin dreptul debarcaderelor care saltă ușor pe spinarea ei îngăduitoare și se duce spre cealaltă zare, cântându-și în foșnete și plescăituri de ape epopeea milenară. Pe țarmul celălalt, sălcii pitice străjuiesc, singuratece, ținutul care pare pustiu. Un vapor încărcat alunecă agale pe apă, lăsând un penaj de fum care se destramă lesne în urmă.

Plecări pe ape. Melancolii și vise...

Ian stă sus, pe coverta vaporului.

Abia acum Irinuca își dă seama că Ian pleacă. O tristețe venită pe neașteptate o face să se încrunte. O gonește. Ea vine din nou. Ceva tremură sub pleoape. Plâns? Nu, cu niciun chip. Mătușa Keti surâde lui Ian, care are și el o cută de tristețe pe obraz. O clipă ca un ocol de lumină pură se deschide în suflet: fericirea timpului ce va veni. Vaporul sparge urechile cu sirena lui nebună. Șuieratul gros și strident aleargă peste ape și culege ecouri de pe celălalt țărm. Puntea sus!

Plecarea...

Irinuca îl privește ținută pe Ian, ca și cum ar vrea să-i prindă cea mai mică mișcare a feței care ar putea să-i spună ce-i în sufletul lui. Ian o privește și el, fix, cu o umbră de deznădejde. Să-și spună totul printr-un gest. Ian face un semn din cap, mic, văzut numai de Irinuca, un fel de „da” întrebător: „Da?”.

Irinuca înțelege. Cald, adânc, și, tot așa, mic și văzut numai de Ian, fac din cap un „da” afirmativ: „Da!”.

Ian a înțeles. Irinuca zâmbește și ridică mâna în sus, în semnul știut al rămasului bun.

O batistă mică, albă, ca un steguleț, se mișcă domol. Vaporul se depărtează.

Un surâs vag rămâne pe fața Irinucăi, ca o răsfrângere a fericirii din adânc.

Din clipa aceea, Irinuca se simte ca și logodnica lui Ian...

II

Gara mică din câmpie

O linie ferată lăturalnică, pe care rar trec unele trenuri de persoane. O gară mică, ascunsă sub un umbrar de salcâmi, în care doi impiegați se rânduiesc la serviciu. O fântână cu scripet, un garduț dărăpănat, plecând alătura de drumul ce duce spre câmpie, câțiva pomi răzleți de-a lungul garduțului, o cotitură neașteptată, și, deodată, din toate părțile, vaste cât lumea toată, se întind și te cuprind în ele câmpiile. Trenul aleargă zarea în goană cumplită, să se ajungă pe sine, și se duce, se duce în chiote și în hohote de voie bună. Se împrăștie vederea în jur și nu-i în stare să cuprindă îmbobocirea imensă a duhului câmpiei, care, ca într-o vrajă, respiră pace și taină. În văzduhuri se țes melodiile singurătăților și pe undele lor nevăzute plutesc păsările orchestrelor aeriene. Triluri de argint se topesc în lungi note fine, ca niște fire cântătoare de păianjen, sfârșite în glasuri joase și catifelate de orgă. Iar din spre țarină, fără să se lase mai jos, se înalță împânzirea simfonică a cohortelor de cântăreți din lumea delicată a găzelor... Și tot nu s-a isprăvit. O a treia alcătuire orchestrală este întemeiată pe rezonanța multiformă pe care vântul o trezește în populația vegetală a câmpiei. Iarna: copacii desfrunziți, trestiiile uscate rămase pe bălți. Primăvara: frunzarul firav și ierburile gingașe. Vara: pădurile aurii de grâu, copacii încărcăți de frunze. Toamna: codrii de

păpușoae. Nesfârșite combinații armonice, nepătrunsă alchimie muzicală, după tăria și iuțeala arcușului vântului, și încă: simfoniile luminii și ale nopții, în învăluiri nebănuite. Într-o înlănțuire mătăsoasă nevăzută, lumina își cântă baladele ei suave, de când deschide ochii asupra lumii și până ce pleoapele ei ostenite se închid sărutate de gura lacomă a nopții, dornică să-și cânte și ea nocturnele languroase. Și toate aceste mărețe simfonii se acordează laolaltă, ca să dea grandioasa cântare a câmpiei. Armonia este desăvârșită, pentru că la pupitru stă chiar bunul Dumnezeu.

Când și când, în gara mică din câmpie se aud zgomote clare de fontă, semn că un tren a plecat din gara apropiată. Nu trece mult și un hureuit înfundat se aude, ca un tunet depărtat. Vine trenul...

Sub puțina umbră a salcâmilor a poposit de curând o trăsurică de țară. E un paneraș cu două locuri, cu roate pitice, cal șarg cu ochi vioi, fără vizitiu. Se dă jos o femeie tânără, purtând pe cap o beretă ușoară de lână, rochie simplă, de țară, ochi verzi, bătând în ape negre, mănuși castanii încheiate înalt, pas sigur, dar delicat, câteva flori de câmp la corsajul strâns încheiat.

Irinuca.

Trenul s-a oprit în gară, gâfâind leneș. Un tânăr înalt, cu ochi negri, cercetători, cu braț puternic, de care atârână un mic geamantan de piele, coboară, privește, surâde: a întâlnit ochii pe care-i dorește de săptămâni de zile.

Ian.

Își dau mâna în tăcere, cu surâsurile încremenite pe obrajii luminați de bucurie. Irinuca îl prinde de braț și

merg spre trăsurică de sub umbrar. Calul șarg se uită la ei cu capul întors, prietenește. Pun geamantanașul la picioare, se urcă, Irinuca prinde hățul:

- Hai, șarg!

Panerașul pornește ușor; câmpia îl înghite.

Abia când sunt singuri, numai în tovărășia singurătății câmpiei, Irinuca oprește trăsurica, se întoarce cu ochi rătători și, cuprinzând pe după gât pe logodnicul ei, îl sărută copilărește pe amândoi obraji:

- Ian, Ian al meu!

Bărbatul o cuprinde cu o mână de după mijloc și, alintându-i ochii și fruntea cu mâna cealaltă, îi șoptește:

- Irinuca, fată...

Lasă apoi calul la pas și vorbesc:

- Ce-ai mai făcut, Ian?

Și Ian îi spune tot ceea ce-a adunat în minte și în suflet în tot timpul despărțirii.

A trecut anul de când sunt logodiți și așteaptă să se limpezească moștenirea lui Ian, ca să se căsătorească. Asta e voia amândurora.

Până atunci, în fiecare lună, Ian vine și stă câteva zile la țară cu Irinuca. Vine singură (așa a hotărât ea) la gara mică din câmpie, cu trăsurica, trage sub umbra slabă a salcânilor de lângă garduțul înclinat și, acolo, așteaptă să se audă clopotul de fontă și huruitul înfundat, ca de tunet depărtat. În ceasurile acelea de stăpânită așteptare, Irinuca trăiește o fericire negrăită. E ca un fel de lumină de aur a întregii luni de așteptare a mirelui ei. Retrăiește cu putere de adâncă creație interioară, ca într-un mănunchi de foc, toate zilele și nopțile celei din urmă despărțiri. Gândurile

un document unic pentru duduia Irinuca. O scrisoare pecetluită, cu timbre multe pe ea.

Cu liniște, dar în suflet cu o arșiță care-i taie respirația, Irinuca o ia și șoptește ca un suspin: „Te așteptam”. Cea dintâi scrisoare de la Ian, după despărțirea de la debarcader.

E scurtă. O ține minte de la început până la sfârșit: „Duduie Irino, nu știu să scriu scrisori către femei. De aceea, iartă-mi stângăcia. Nu trăiesc de jumătate de an decât cu gândul la acel mic semn pe care mi l-ai făcut din cap, când ne-am despărțit. Nu putea să mintă. Prea era adorabil. Și, cinstit, îmi ești dragă, Irinuco, așa cum n-aș fi bănuț să pot iubi vreodată pe alt om. Simt acum cât sunt de singur și de stingher. Numai amestecându-se pentru totdeauna viețile noastre voi putea fi întreg. Fără tine, viața mea se risipește zadarnic; cu tine, și numai cu tine, ea își capătă rostul pe pământ... Așadar îți încredințez viața mea. Ești stăpână pe ea. Tu hotărăști, eu am hotărât. Ce adorabil era semnul acela din cap, la debarcader! Îndrăznesc să-ți cer un singur cuvânt: da sau nu.

Ian”.

S-a trezit sub nucul depărtat din vie cu scrisoarea strânsă la piept și strigând, cald și precipitat: „Da” ca și cum ar fi vrut să încredințeze vorbele vântului, să le ducă departe, peste pământ și ape, până în odăița lui Ian, până în pragul inimii lui, repede, ca nu cumva să se pună la mijloc vreo piază rea, să stingă farmecul.

Nici ea nu știa să scrie scrisori bărbaților. De aceea și răspunsul ei era scurt: „Ian, și eu te iubesc tot cum mă iubești tu pe mine. Și eu simt că aș trăi zadarnic fără tine. Îți încredințez viața mea. Ești stăpân de aici încolo pe ea.